

# Ekosistēmu pakalpojumi – Latvijā neskaidrs termins

**Autors:** Agnese Leiburga

**Datums:** [01.04.2016](#)

**Izdevums:** [Zemgales Ziņas](#)

**Rubrika:** [Vide](#)

Kalpo par eksistences un labklājības pamatu

Latvijā vārdu savienojums «ekosistēmu pakalpojumi» ir jaunums, jo tikai pēdējos pāris gadus sāktas dažādas aktivitātes un projekti, kas saistās ar šo tēmu un palīdz to arīdzan skaidrot sabiedrībai, saistībā ar tikko izdoto brošūru par šo tēmu stāsta Dabas aizsardzības pārvaldes speciāliste Rīta Arāja.

Brošūrā «Ekosistēmu pakalpojumu pieeja tālredzīgai pārvaldībai» atrodama informācija, kas ir ekosistēma un tās pakalpojumi. Vienkāršiem vārdiem brošūrā skaidrots, kāpēc mūsdienās runājam par ekosistēmu pakalpojumiem un nosakām tiem vērtību. Tāpat sniegts ieskats ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas procesā, piemēram, ekonomiskās vērtības noteikšanā un metodēs.

Cilvēki kļūst atbildīgāki

«Cenšamies projekta «LIFE Ekosistēmu pakalpojumi» īstenošanas laikā aktīvi izglītēt mūsu mērķauditoriju – piekrastes pašvaldību teritoriju plānotājus, valsts iestādes un nevalstiskās organizācijas, kā arī iedzīvotājus,» nepieciešamību izdod šādu uzskates materiālu skaidro R.Arāja.

Viņa atzīst: «Saskaramies ar to, ka lielākoties cilvēki vārdu savienojumu «ekosistēmu pakalpojumi» dzird pirmo reizi vai arī ir par to dzirdējuši, taču nezina tā nozīmi. Eiropā termins «ecosystem services» (angļu val.) ir salīdzinoši populārāks un tiek plaši lietots. Latvijā, skaidrojot ekosistēmu pakalpojumu būtību un nozīmi, cilvēki reaģē pozitīvi un pamazāk sāk vērtēt dabu no pavisam cita skatpunkta, apzinoties, cik patiesībā tā ir vērtīga un kādus labumus mums ikdienā sniedz.»

Pašlaik projektā tiek veikts pētījums par cilvēku zināšanām un rīcību saistībā ar dabas un ekosistēmu tēmu. «Pēc atbildēm var secināt, ka lielākā daļa respondentu pret apkārtējo vidi izturas atbildīgi un saudzīgi. Jau vairākus gadus, strādājot Dabas aizsardzības pārvaldē, novērota Latvijas iedzīvotāju izaugsme attiecībā uz labai draudzīgu un saudzīgu rīcību. Cilvēki pamazām kļūst atbildīgāki un izprot, ka dabas resursu krājumi nav neizmērojami un ka ir jādomā un jārikojas tālredzīgi, saudzējot dabas kapitālu,» pozitīvas tendences izceļ pārvaldes speciāliste.

Īsteno piekrastes teritorijās

Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšana radīta, lai pirms teritorijas ekosistēmu izmantošanas vienā vai citā veidā būtu informācija, kas ar to notiks pēc 10–20 gadiem. Šīs novērtēšanas laikā analizē ieguvumus un zaudējumus no dažādu teritorijas attīstības virzienu realizēšanas, un to var izmantot kā plānošanas un prognozēšanas rīku. Tas ir veids, kā valsts organizācijām un uzņēmējiem palīdzēt izprast sasaisti starp vidi un ekonomiku. Ekosistēmu pakalpojumu pieeja iekļauta daudzos ES plānošanas politikas dokumentos, un pieaugoša loma šai pieejai ir arī Latvijas teritoriju plānošanas procesā. Tādējādi ir iespējas veidot saprotamas valodas dialogu ar politiķiem un citām sabiedrības grupām, lai skaidrotu dabas ilgtspējīgas un saudzīgas izmantošanas ekonomiskos ieguvumus.

«Pašlaik Latvijā ekosistēmu nozīme tiek vērtēta galvenokārt no dabas daudzveidības viedokļa – jo teritorija ar augstāku bioloģisko daudzveidību, jo vērtīgāka. Tomēr arī ekosistēmas ar mazāku

bioloģisko vērtību nereti nodrošina funkcijas, kas nozīmīgas cilvēku labklājībai. Monetārās jeb naudas vērtības noteikšana dabas teritorijām, kā, piemēram, vietējam piekrastes mežam vai tuvējai purva ekosistēmai, ļauj izprast to nozīmību sabiedrības acīs. Naudas vērtības noteikšana arī palīdz labāk argumentēt ekosistēmu un konkrētu dabas objektu saglabāšanas, aizsardzības vai atjaunošanas nepieciešamību,» teic R.Arāja.

Dabas aizsardzības pārvaldes īstenotais projekts ir viens no pirmajiem, kas aizsāk ekosistēmu pakalpojumu metodes izpēti un izmantošanu Latvijā. Īstenojot ekosistēmu un to pakalpojumu novērtēšanu, tiks izstrādāta inovatīva, Latvijas piekrastes situācijai pielāgota metodika un interaktīvs rīks, kas ļaus sabalansēt piekrastes teritorijas ekonomiskās, sociālās un vides intereses un pieņemt uz ekonomiskiem aprēķiniem balstītus lēmumus, novēršot situāciju, ka konkrētajā teritorijā notiek neefektīva un reģionam zaudējumus nesoša darbība. Projektā izstrādātā metodika palīdzēs integrēt ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma pieeju Latvijas piekrastes pašvaldību lēmumu pieņemšanā un telpiskās plānošanas procesos.

Projekts «Ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu novērtējuma pieejas pielietojums dabas daudzveidības aizsardzībā un pārvaldībā» aptver Saulkrastu un Jaunķemeru piekrastes teritorijas.

\*\*\*

Ekosistēmas – dzīvo organismu, nedzīvo dabas elementu un to dzīves vides kopums, kas mijiedarbojas un kopā veido vienotu sistēmu.

\*\*\*

Ekosistēmu pakalpojumi – ekosistēmu nodrošinātie materiālie un nemateriālie labumi, kas palīdz nodrošināt cilvēku dzīves apstākļus. Piemēram, ekosistēmu pakalpojumi ietver pārtikas produktu, ūdens nodrošināšanu, plūdu regulēšanas funkciju, augsnes erozijas un slimību uzliesmojumu mazināšanas funkciju, kā arī nemateriālās vērtības, piemēram, atpūtas, nodrošināšanu dabas teritorijās.

[http://news.lv/Zemgales\\_Zinas/2016/04/01/ekosistemu-pakalpojumi-latvija-neskaidrs-termins](http://news.lv/Zemgales_Zinas/2016/04/01/ekosistemu-pakalpojumi-latvija-neskaidrs-termins)